

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Newsletter

Americký program

10/2009

Měsíčník o Americe

V tomto vydání najdete

Letní Olympijské hry budou v roce 2016 v Brazílii

Kolumbie: Selhává politika demokratické bezpečnosti?

USA: Reforma zdravotní péče dál prochází Kongresem

Mexiko: Zatknutí členů drogového kartelu „La Familia“ v USA

Zpravodajství

Argentina

Cristina Fernández představila návrh politické reformy

Dne 28. října představila prezidentka Cristina Fernández de Kirchner parlamentu návrh politické reformy, a to navzdory silicím protestům zástupců opozičních stran. Jejím jádrem je zavedení otevřených a simultánních primárních voleb pro všechny politické strany, které by probíhaly na území celého státu na základě seznamu všech oprávněných voličů. Každý občan by však mohl volit pouze v jedné primární volbě, což by spolu se zavedením minimální hranice pro potenciální kandidáty do parlamentních voleb výrazně znevýhodnilo strany malé a regionální, a naopak velmi pomohlo velkým stranám celonárodního charakteru, mezi něž se řadí i strany vládní. Toto opatření by znamenalo rovněž výrazný zásah do vnitrostranické organizace, jelikož by takto měli být voleni nejen kandidáti pro parlamentní volby, ale také předsedové a místopředsedové stran. Návrh reformy rovněž upravuje průběh předvolební kampaně a výrazně omezuje její financování ze soukromých zdrojů.

Plánované kroky vedou k podezření, že exekutiva chce volební proces změnit takovým způsobem, který by ve volbách zvýhodňoval právě vládní stranu. Navrhovaná reforma byla představena v rekordním čase tak, aby mohla být projednána ještě před 10. prosincem, kdy parlament zasedne ve změněném složení vycházejícím z červnových legislativních parlamentních voleb, v nichž vládní strana utrpěla velké ztráty a přišla o většinu v obou komorách. Při pozdějším projednávání by totiž již nebylo možné reformu prosadit bez alespoň částečného souhlasu opozice, který by byl vzhledem k povaze změn jen těžko vyjednatelný.

Bolívie

Projekt společné měny členských států ALBA

Bolivijské město Cochabamba hostilo v polovině října vrcholnou schůzku prezidentů členských států seskupení ALBA (*Alianza Bolivariana de las Américas*) sdružující levicově orientované státy Latinské Ameriky. V současné době jsou jeho členy Antigua a Barbuda, Bolívie, Dominikánská republika, Ekvádor, Honduras, Kuba, Nikaragua, Svatý Vincenc a Grenadiny, a Venezuela.

Kromě ochrany životního prostředí a společného postoje vůči krizi Hondurasu měla schůzka i jiné významné téma - byl zde odsouhlasen vznik Společného systému regionální kompenzace - jakési alternativy ke smlouvám o volném obchodu. Pro vzájemný obchod má být po vzoru evropského ECU zavedena společná virtuální měna, *sucre*. Jako mechanismus k usnadnění exportu a importu mezi členy má sloužit agentura ALBAEXIM s pobočkami v každém zapojeném státě.

Představitelé zemí společenství ALBA se netají tím, že vedle ekonomického a sociálního rozměru nové smlouvy má projekt od samého začátku i silný politický podtext. Smlouva o společné měně *sucre* by měla nejen přinést větší soběstačnost a klesající závislost na americkém dolaru, ale vyjádřit také odmítavý postoj zemí vůči „negativnímu ideologickému vlivu severoamerického „impéria“. To, zda bude mít smlouva skutečně praktické dopady, by se mělo ukázat již v roce 2010, kdy má systém, pro jehož implementaci byl vybrán Ekvádor, vstoupit v platnost.

Počátek kampaně k prezidentským volbám

V Bolívii byla započata kampaň k prezidentským volbám, které se budou konat na začátku prosince 2009. V současné době je hlavním kandidátem stávající prezident Evo Morales, jehož popularita dosahuje podle průzkumů 54%. Morales, zastávající úřad od roku 2005, se prozatím snaží především přesvědčit veřejnost, že v případě svého vítězství bude prosazovat urychlenou implementaci v únoru schválené socialistické ústavy. Důrazně také popírá, že by se snažil o její změnu umožňující mu druhé znovuzvolení a tím i třetí funkční období. Morales je přitom prvním prezidentem po čtyřiceti letech, který má právě na základě nové ústavy možnost bezprostředního znovuzvolení.

Přestože má prezident Morales nesporně převahu, bude volební kampaň pravděpodobně intenzivně sledovaným tématem. Ve třech z devíti bolivijských regionů má totiž silnou podporu Manfred Reyes Villa ze strany *Plan Progreso para Bolivia* (PPB). Tato politická strana poutá v kampani pozornost svým kontroverzním kandidátem na post viceprezidenta. Je jím Leopoldo Fernández, který se nachází ve vazbě pro podezření ze zodpovědnosti za smrt několika prezidentových stoupenců během ozbrojeného střetu v roce 2008. Fernández si přitom stěžuje na porušování svobody projevu ze strany vlády, neboť prý dosud neměl možnost promluvit veřejně k médiím. Morales i opozice reagují výzvou k posouzení tohoto případu pod záštitou mezinárodního společenství.

Brazílie

Letní Olympijské hry budou v roce 2016 v Brazílii

Mezinárodní olympijský výbor rozhodl, že letní olympijské hry se v roce 2016 budou konat v brazilském Rio de Janeiru. Je to vůbec poprvé, kdy se olympijské hry uskuteční v Jižní Americe. Rio de Janeiro usilovalo o pořádání her už čtyřikrát, a to pro roky: 1936, 1940, 2004 a 2012. Po vyhlášení usnesení výboru vypukl v ulicích Ria karneval trvajícím až do ranních hodin.

Protikandidáti Brazílie byli Chicago, Madrid a Tokio. Favorizované Chicago překvapivě vypadlo už v prvním kole. Prezident Obama neúspěch okomentoval slovy: „Můžete hrát skvělou hru, a stejně nevyhrajete.“ Kubánský komunistický vůdce Fidel Castro označil rozhodnutí výboru za „výhru pro třetí svět“ a na webové stránky Cubadebate napsal: „Triumf brazilského města je důkazem o rostoucím vlivu zemí, které se stále potýkají s vlastním rozvojem.“

Předpokládané náklady na letní olympiádu jsou vyčísleny na zhruba 242 miliard korun, pro srovnání olympiáda v Pekingu v roce 2008 stála zhruba 800 miliard korun. Brazilský ministr financí, Mantega, je však přesvědčen, že olympijské hry přispějí k ekonomickému růstu: „Pořád jsem trochu překvapený a budeme to muset spočítat. Ale jsme přesvědčeni, že jak světový šampionát, tak Olympijské hry přidají k ekonomickému růstu jedno procento hrubého domácího produktu. Nebude to dlouho trvat a porosteme až moc rychle.“ Šéf brazilské centrální banky, Henrique Meirelles, věří, že hry pomohou stabilizovat ekonomiku státu a Brazílie se v roce 2016 stane pátou největší ekonomikou světa.

Mnozí však upozorňují na několik pro Rio nepříznivých skutečností. V roce 2014 bude Brazílie hostit mistrovství světa ve fotbale a je možné, že tato akce zastíní pořádání olympiády, na které pak nezbydou finance. Velmi nelichotivá je pro Rio i vysoká kriminalita, jak dokládá i nedávný incident - v sobotu 17. října se ulice města proměnily v bojiště, kde si zločinecké gangy vyřizovaly účty. Celkem přišlo o život 22 lidí a mafie dokonce sestřelila policejní vrtulník.

Brazílie zvolena do Rady bezpečnosti OSN

Valné shromáždění Organizace spojených národů volilo na plenární schůzi pět států, které budou novými nestálými členy Rady bezpečnosti OSN pro roky 2010 a 2011. Zvoleny byly Bosna a Hercegovina, Libanon, Nigérie, Gabon a Brazílie. Představitelé nově zvolených států usednou kromě stálé pětičky vedle diplomatů z Ugandy, Japonska, Mexika, Turecka a Rakouska.

Zvolení Brazílie za nestálého člena Rady bezpečnosti může být vnímáno jako určitá satisfakce dlouhodobého úsilí této země stát se stálým členem nejdůležitějšího orgánu OSN. Současný prezident Luiz Inácio Lula da Silva totiž již několikrát na půdě Valného shromáždění vyjádřil zájem jeho země stát se stálým členem Rady bezpečnosti. V případě, že se Brazílie skutečně stane stálým členem Rady bezpečnosti OSN, je možné očekávat z její strany důraz na témata týkající se boje s globální chudobou. Dále bude brazilská vláda trvat na důsledném uplatňování multilateralismu a posilování demokratických principů v rámci OSN.

Ekvádor

Neshody s domorodým obyvatelstvem ohledně návrhu zákona o vodních zdrojích

Ekvádorský parlament se v těchto dnech zabývá novelou zákona o vodních zdrojích. Dosud existující zákon má být pozměněn, aby lépe odpovídal zásadám ústavy schválené v loňském roce. Podle mínění vlády bude zákon v novém znění zaručovat spravedlivý přístup k vodním zdrojům a možnost jejich užívání pro všechny. Takové sliby však zpochybňují aktivisté z řad zemědělců a domorodých obyvatel. Obávají se rostoucího vlivu elit v tomto sektoru a jejich hlavní výtkou je, že nebyli přizváni k jednání o přesném znění novely.

Domorodé obyvatelstvo z oblasti Amazonie od konce září do poloviny října s přestávkami blokovalo některé komunikace s cílem „paralyzovat“ dopravu v zemi, dokud nebude možné dosáhnout oficiální dohody mezi vládou a Konfederací domorodých národů (*Confederación de Naciones Indígenas de Ecuador*, Conaie). Obavy zástupců indiánské menšiny se týkají hlavně omezení jejich kolektivních práv, dopadu na životní prostředí a možné privatizace vodních zdrojů. V současné době podle nich ovládá 1% obyvatel státu až 64% vodních zdrojů.

Vývoj legislativy v této oblasti je velmi citlivý tématem. Není jasné, zda bude s vodou centrálně hospodařit stát, zda pravomoci přejdou na obce a menší správní celky, či do jaké míry budou do správy zapojeny soukromé subjekty. Vláda nyní přistoupila k vyjednávání s výše zmíněnými zájmovými skupinami a slíbila, že při tvorbě konečného znění zákona bude jejich stanoviska brát v potaz.

Kolumbie

Korupční skandál u zemědělských příspěvků

Odhalení, že vládní politika *Agro Ingreso Seguro* určená na podporu kolumbijského zemědělství, se změnila v podporu pro farmy bohatých rodin, bývalých politiků, stoupenců prezidenta Uribeho a královen krásy, oťřáslo kolumbijskou politickou scénou do té míry, že i téma zvolení prezidenta Uribeho prakticky zmizelo z předních stránek periodik.

Politika *Agro Ingreso Seguro* (AIS) je definovaná v zákonu z roku 2007 a spočívá ve třech formách podpory pro zemědělský sektor – příspěvcích na zavlažování, zvýhodněných půjčkách a oficiální pomoci při nových investičních projektech na venkově. Ředitel AIS, Julián Alfredo Gomez, celou situaci komentoval tím, že podpora byla přidělena těm, kteří splnili veškeré formální požadavky. Lze předpokládat, že je to právě nastavení těchto požadavků, jež přirozeně znevýhodňuje projekty malých a středních zemědělců a podporuje korupční a klientelistické praktiky.

Ihned po odhalení skandálu prezident Uribe prohlásil, že všechny příspěvky příslibené velkým zemědělským firmám pro rok 2009 budou zastaveny a politika bude zaměřena na financování malých podniků. Aféra velmi pravděpodobně bude mít odraz v předvolební kampani a lze očekávat, že výrazně naruší pozici Uribem preferovaného kandidáta Andrés Felipe Ariase, bývalého ministra zemědělství.

Selhává politika demokratické bezpečnosti?

Politika demokratické bezpečnosti je jedním z hlavních pilířů vysoké popularity prezidenta Uribeho a zajištění jejího pokračování hlavním tématem v nadcházejících prezidentských volbách. Zprávy o situaci v Bogotě a Medellíně ale ani v nejmenším nehovoří v jeho prospěch. Poukazují totiž na narůstající problémy s bezpečností v obou těchto městech.

Zatímco v Bogotě je zhoršení bezpečnostní situace vnímáno především v nárůstu počtu přepadení, osobních zranění a vydírání (ve srovnání s rokem 2008 došlo k navýšení o 30%; 80% a 9,1% resp.), v Medellíně došlo ke zdvojnásobení vražd (ve srovnání s rokem 2008), což El Espectador označuje za návrat války do města. V obou městech lze zhoršující se bezpečnostní situaci vnímat jako důsledek vzniku nových ozbrojených skupin snažících se obsadit mocenské vakuum, které vzniklo po demobilizaci paramilitárních jednotek a úspěšném postupu vládních sil proti narkotrafikantům. Nové skupiny využívají mimo jiné špatné sociální situace v chudých čtvrtích a slabosti státních institucí. Vzhledem k tomu, že striktní kontroly drogových exportních cest výrazně zkomplikovaly vývoz a prodej drog v zahraničí, drogoví obchodníci se přeorientovali na prodej pro místní spotřebu. Omezený objem financí řeší nově vzniklé skupiny vyplácením svých členů v naturáliích, tedy drogami. Konkrétně v Medellíně tak dochází nejen k boji mezi jednotlivými bandami o kontrolu nad ulicemi města, ale rovněž k nárůstu konzumu drog a s tím spojené kriminality.

Obavy z aktuální bezpečnostní situace tak velmi pravděpodobně budou využity v předvolební kampani kandidátů vládní strany. Podle předvolebních průzkumů je totiž vítězství kandidáta vládní strany zajištěné pouze v případě, že jím bude prezident Uribe.

Podepsána smlouva o vojenské spolupráci a technické asistenci

V pátek 30. listopadu byla podepsána kontroverzní smlouva o vojenské a technické spolupráci mezi Kolumbií a Spojenými státy. Podle představitelů obou zemí je tato smlouva potvrzením existující spolupráce na území Kolumbie a jejím cílem je zajistit vnitřní bezpečnost země.

Smlouva s platností na 10 let umožňuje USA používat 7 vojenských základen na území Kolumbie, pobyt 800 amerických vojáků a 600 civilistů. Znepokojení však vyvolává fakt, že USA disponují značnými pravomocemi (např. používání komunikační infrastruktury bez nutnosti žádat povolení a bez kompenzace, získ preferenčních víz, diplomatickou imunitu pro vojáky, rozhodování o zapojení pozorovatelů třetích zemí).

Smlouva je kritizována nejen ze strany domácí opozičních stran, stala se rovněž předmětem obav na regionální úrovni, jak dokládají zvláštní summity UNASUR, jež proběhly v uplynulých měsících. Zveřejněním smlouvy hned po jejím podpisu bylo krokem, jímž Kolumbie chce dokázat, že smlouva nemá negativní implikace pro sousední státy.

Kuba

Španělské předsednictví 2010

Španělský ministr zahraničí Moratinos navštívil Kubu, kde se setkal s Raúlem Castrem a svým kubánským protějškem Brunem Parrilou. Hlavním předmětem rozhovorů byly s ohledem na nadcházející španělské předsednictví vztahy mezi Evropskou unií a Kubou. Moratinos uvedl, že jednou z priorit předsednictví bude i zrušení Společného postoje z roku 1996 který podmiňuje normalizaci evropsko-kubánských vztahů reformami a demokratizací ostrova. Právě zrušení tohoto dokumentu je jedním z dlouhodobých cílů kubánské zahraniční politiky. Moratinos vyzdvihl reformní úsilí Castrový vlády a zároveň se postavil proti zasahování mezinárodního společenství do kubánských vnitřních záležitostí. Během své návštěvy Moratinos zmínil i téma lidských práv, nicméně se nesešel s představiteli zdejší disidentské komunity.

Při příležitosti návštěvy ministra Moratinose kubánské úřady propustily disidenta Nelsona Aguiara, který byl odsouzen během „kubánského jara“ v roce 2003. Těžce nemocný Aguiara byl propuštěn sedm let před uplynutím trestu. Další disident Lázaro Angulo získal povolení k vycestování ze země.

Ekonomické potíže Kuby: zrušení obědů pro státní zaměstnance

Kubánská vláda přijala jedno z dalších opatření v boji proti ekonomické a finanční krizi: byly zrušeny obědy zdarma pro státní zaměstnance. Jedná se poměrně velký zásah do života běžných Kubánců, kteří byli léta zvyklí dostávat oběd ve státních kantýnách. Až o tři a půl milionu Kubánců místo jídla nyní dostane 15 pesos (což je asi 70 centů USD), aby si mohli koupit potraviny. Toto opatření povede dalšímu zhoršení sociální situace na ostrově. Snaha kubánské vlády jen ukazuje na problémy, kterým Kuba čelí v době finanční a ekonomické krize. Sám kubánský prezident Raúl Castro v Národním shromáždění vyzdvihl škody, které Kuba utrpěla v důsledku amerického embarga a přírodních katastrof z minulého roku, zároveň ale upozornil na neefektivní hospodářství.

Mexiko

Zatknutí členů drogového kartelu „La Familia“ v USA

Federální úřady USA oznámili zatknutí více než 300 osob podezřívých z kolaborace s drogovým kartelem „La Familia“ ze státu Michoacán. Zatknuté osoby působili až v 19 státech USA. V rámci akce bylo zhabováno několik kilogramů tvrdých drog, množství zbraní, vozidel a dokonce i dvě tajná laboratoria sloužící na úpravu drog. Zatknutí jsou výsledkem operace, která trvala více než tři roky a bylo v ní zainteresováno téměř 3000 agentů. Minister spravedlivosti USA Eric Holder označil výsledek akce za obrovský úspěch a přímý příklad bilaterální kooperace Mexika s USA při eliminaci drogového obchodu a s ním spojeného organizovaného zločinu.

Samotné zatknutí opět poukazuje na to, že působení mexických kartelů na oboch stranách hranice a prerostání jejich kriminální činnosti je zdielánym problémom oboch krajín, pričom prepojenie oboch vetiev jednotlivých kartelov je možné odhaliť a eliminovať len

prostredníctvom spoločnej kooperácie, výmeny informácií a koordinovaného postupu bezpečnostných a spravodajských zložiek oboch štátov. Výsledky akcie potvrdili aj skutočnosť, že nelegálna činnosť kartelov sa na území USA koncentruje do oblastí s vysokým počtom mexickej populácie – najmä do prihraničných štátov California, Texas alebo aj v Georgii.

Polemika kvôli rozhodnutiu prezidenta o uzatvorení elektrickej spoločnosti

V polovici mesiaca sa v Mexiku rozpútala polemika po tom, čo prezident Felipe Calderón rozhodol z dôvodu neefektívnosti o ukončení činnosti štátnej elektrickej spoločnosti *Luz y Fuerza del Centro (LFC)*. Dôvodom pre vydanie dekrétu o likvidácii spoločnosti bola podľa prezidenta „potvrdená operatívna a finančná neefektívnosť“ jej činnosti. LFC zásobovala elektrickou energiou silne obývanú centrálnu časť Mexika, kde mala 6,2 milióna klientov a okrem hlavného mesta dodávala energiu aj do jeho okolitých oblastí. Podľa údajov vlády je strata spoločnosti vo výške až 18 mld. USD a jej výdavky sú dvojnásobné ako príjmy, ktoré získava z predaja. Aktivity spoločnosti preto prevzal hlavný štátny elektrárenský podnik CFE (*Comisión Federal de Electricidad*).

Rozhodnutie prezidenta sa stretlo s veľkým odporom najmä odborárov zo Syndikátu mexických elektrikárov (*Sindicato Mexicano de Electricistas*), ale aj širšej časti obyvateľstva. Na demonštráciách a protestných pochodoch k prezidentskému palácu sa podľa údajov syndikalistov zúčastnilo až 60 000 osôb. Vláda však vyhlásila, že od svojho rozhodnutia neustúpi, keďže obchodné výsledky LFC sú značne slabšie ako výsledky podobných spoločností na národnej úrovni, pričom však dotácie pre ňu v posledných rokoch rástli. Neutíchajúce protesty a akcie, pri ktorých SME vyzývalo svojich členov, aby využívali čo najviac elektrickej energie, a tým spôsobili preťaženie siete a jej následný výpadok viedli aj k mobilizácii na politickej scéne. Problému sa chopila najmä ľavicová opozícia PRD (*Partido de la Revolución Democrática*) a jej hlavný protagonista Andrés Manuel López Obrador. Ten obvinil vládu zo snahy privatizovať elektrickú energiu v krajine a postavil sa na obhajobu syndikalistov. Prezident Calderón však v mimoriadnom prejave k občanom potvrdil, že k privatizácii v oblasti energetiky nedôjde. Samotné rozhodnutie o likvidácii spoločnosti možno vnímať aj v kontexte ohlásených úsporných opatrení vlády v čase ekonomickej krízy. Podľa prepočtov ministra financií Agustína Carstensa sa likvidáciou LFC v štátnom rozpočte na rok 2010 ušetrí 18 miliónov MXN.

Prijatie balíčka fiškálnej reformy v dolnej komore parlamentu

Koncom mesiaca prijala Snemovňa poslancov vládny návrh fiškálnej reformy. Reformu avizoval začiatkom septembra vo svojej správe o stave štátu prezident Calderón a vypracovalo ju ministerstvo financií pod vedením Agustína Carstensa. Kľúčovým bodom návrhu je zvýšenie DPH o jedno percento na 16 % a zvýšenie dane z príjmu o dve percentá na 30 %. Príčinou zvýšenia daňového zaťaženia je najmä negatívny dopad ekonomickej krízy na verejné financie. Hlavným problémom je najmä výpadok v príjmoch štátneho rozpočtu spôsobený nižším výberom daní. Okrem toho príjmovú stránku verejných financií negatívne zasiahli aj slabé príjmy z obchodu s ropou, ktorého objem klesá konštantne od roku 2004. V tomto roku sa výnosy z ropy prepadli o viac ako 24 % v porovnaní s minulým rokom.

Vláda po definitívnom schválení reformy v parlamente, k čomu je ešte potrebný súhlas Senátu, počíta na rok 2010 s dodatočnými príjmami vo výške 116 mil. mexických pesos, čo by jej malo priniesť ďalšie prostriedky, aby mohla efektívnejšie čeliť dopadom ekonomickej krízy na krajinu. Okrem zvýšenia týchto dvoch daní je v reforme zahrnuté aj zvýšenie dane z piva a z tabakových výrobkov, ako aj zavedenie novej dane z telekomunikačných služieb.

Nikaragua

Polemika ohľadom možnosti znovuzvolenia prezidenta Ortegu

Hlavnou témou v krajine sa v tomto mesiaci stala situácia prezidenta Daniela Ortegu. Jeho mandát vyprší v januári 2011 a podľa ústavy už v ďalších prezidentských voľbách kandidovať nemôže. Snaha Ortegu o dosiahnutie reformy ústavy cestou parlamentu však viacnásobne zlyhala preto, že jeho strana a jemu spriaznení poslanci v parlamente nedisponujú potrebným počtom 56 hlasov z 93 kresiel v Snemovni. Ortega sa preto rozhodol pokúsiť sa ústavnú prekážku „odstrániť“ súdnou cestou. Na Najvyšší súd podal odvolanie, podľa ktorého je čl. 147 Ústavy, ktorý hovorí o tom, že úradujúci prezident sa nemôže znovu uchádzať o úrad, v rozpore s čl. 21 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, podľa ktorého suverénita a moc vychádza z ľudu a ten má právo si zvoliť svoju vládu. Ústavný súd vo svojom rozhodnutí uznal jeho námietku a článok vyhlásil za „neaplikovateľný“. Nariadil tiež Ústrednej volebnej komisii, aby povolila zaregistrovanie prezidenta, ale aj úradujúcich starostov, aby sa mohli zúčastniť volieb v roku 2010. Toto rozhodnutie sa, samozrejme, stretlo s obrovskou kritikou zo strany liberálnej opozície. Napríklad exprezident Nikaraguy Arnoldo Alemán z PLC (*Partido Liberal Constitucionalista*) rozhodnutie súdu označil za „štátny prevrat“ a „ilegálny akt“. Koncom mesiaca sa aktivizovala aj opozícia v parlamente, ktorá podala do Snemovne návrh na zrušenie platnosti spomínaného rozhodnutia Najvyššieho súdu. Návrh podpísalo 48 opozičných poslancov. Podľa predstaviteľa BND (*Bancada Democrática Nicaraguense*) Eduardo Montealegre nie je cieľom návrhu vyvolať konflikt medzi zložkami štátnej moci, ale zrušiť rozhodnutie, ktoré je „protiústavné a ilegálne.“ Podľa argumentácie opozície je Snemovňa ako taká jediným orgánom oprávneným robiť zmeny v ústave. V čase uzávierky tohto príspevku bol návrh podaný na prerokovanie v pléne.

Spojené štáty americké

Reforma zdravotní péče dál prochází Kongresem

Finanční výbor Senátu USA pod vedením Maxe Baucuse schválil v poměru 14-9 návrh na reformu amerického zdravotnictví. Pro návrh hlasovali všichni demokratičtí senátoři a jedna republikánka, senátorka Olympia Snowe (R-ME). Potvrdilo se tak, že Baucusův návrh, vycházející původně z konzultací malé skupiny zahrnující zástupce obou politických stran, má větší šanci získat podporu napříč americkým politickým spektrem – např. v červenci schválil svoji verzi zákona senátní zdravotnický výbor, ovšem pouze pomocí hlasů demokratických zákonodárců. Vedoucí demokraté v Senátu se nyní budou snažit zkombinovat oba návrhy do finální verze, o které bude hlasovat celá komora. V té nyní demokraté kontrolují 60 křesel, což přesně postačuje pro prosazení jakéhokoliv zákona bez jediného republikánského hlasu. Soudržnost demokratického tábora ovšem do značné míry ovlivní, zda konečná verze bude zřizovat státní systém zdravotního pojištění, který by konkuroval soukromé nabídce. Zatímco zejména levicoví demokraté i většina americké veřejnosti podporují možnost zakoupit pojištění od státu, někteří jejich středoví kolegové (např. Joe Lieberman, I-CT) mají výhrady. Vedoucí demokratů v Senátu Harry Reid (D-NV) se zatím vyslovil pro takový vládní program, ze kterého by bylo umožněno jednotlivým státům vystoupit.

Sněmovna reprezentantů v říjnu též dál pracovala na své verzi reformního zákona, který vzhledem k rozsáhlejší většině demokratů v této komoře bude zřejmě více levicový, a tedy bude obsahovat státní pojištění v silnějším podobě než v senátním návrhu.

Legislativní boj proti změně klimatu pokračuje

Senátní výbor životního prostředí představil v říjnu svoji verzi návrhu zákona, který má Spojeným státním pomoci bojovat s klimatickými změnami. Jeho hlavním cílem je snížení emisí skleníkových plynů o 20% oproti roku 2005, což je ještě o něco více, než navrhuje *American Clean Energy and Security Act of 2009*, zákon schválený Sněmovnou reprezentantů v červenci 2009. Senátní návrh ovšem naráží na odpor nejen republikánské opozice, ale i demokratických senátorů, kteří se obávají případných negativních dopadů na americkou ekonomiku, a to zejména v regionech do značné míry závislých na průmyslových odvětvích, která přispívají ke znečišťování životního prostředí.

Přijetí zákona, který by zavedl limity na emise a systém obchodování s emisními povolenkami je jednou z priorit Obamovy administrativy. Už nyní se ovšem zdá pravděpodobné, že se Kongres nestihne dohodnout na konečné verzi před prosincovým summitem v Kodani, kde se světoví lídři mají dohodnout na globálním postupu boje proti oteplování planety. Jedním z důvodů je fakt, že velkou část americké politické debaty zabírá souběžně probíhající debata o zdravotnictví a na ostatní témata zbývá méně prostoru.

Diplomatická ofenziva USA

Viceprezident Spojených států Joe Biden navštívil v říjnu vybrané země střední a východní Evropy. Hlavním cílem jeho návštěvy bylo ujistit spojenecké země, že zájem USA o středo- a východoevropský region není oslaben, jak se někteří političtí představitelé i komentátoři obávali poté, co Spojené státy v září přehodnotily svůj plán zapojit Polsko a Českou republiku do svého plánu národní protiraketové obrany. Během svých návštěv Varšavy a Prahy viceprezident Biden získal od české i polské vlády příslib účasti na protiraketovém obranném systému i v budoucnu v jeho modifikované formě. Nový plán nyní počítá nejdříve s rozmístěním interceptorů ve středomořské oblasti, země střední Evropy přicházejí v úvahu jako hostitelské země částí systému až zhruba v polovině nadcházející dekády.

Vybrané země Evropy navštívila i ministryně zahraničí Hillary Clintonová. Ve Spojeném království ministryně ujistila britské spojence o pokračování „speciálního vztahu“ mezi USA a Velkou Británií a nabídla pomoc při mírovém procesu v Severním Irsku. Méně úspěšná byla návštěva Ruska, kde se nepodařilo získat podporu ruských představitelů pro přísnější sankce vůči Íránu za jeho nespolupráci s mezinárodním společenstvím v otázce svého jaderného programu. Od Ruska se přitom očekávala větší vstřícnost právě s ohledem na americké přehodnocení protiraketového programu.

Uruguay

Prezidentské a parlamentní volby

V neděli 25. října v Uruguaji proběhly všeobecné prezidentské a parlamentní volby. Jelikož ani jeden z prezidentských kandidátů v prvním kole voleb nezískal nadpoloviční většinu potřebnou pro zvolení do funkce na následujících pět let, utkají se dva kandidáti s největším počtem hlasů ve druhém kole, které je plánováno na 29. listopadu tohoto roku. Kandidát vládního uskupení levicových stran *Frente Amplio*, bývalý člen guerillového hnutí Tupamaros José Mujica, obdržel 47,4% hlasů. Druhý nejsilnější kandidát navržený stranou pravého středu *Partido Nacional*, bývalý uruguayský prezident Luis Alberto Lacalle, získal 28,6%. Prezidentem se stane ten z kandidátů,

který v druhém kole obdrží prostou většinu. Lacalovi přislíbil podporu v kampani před druhým kolem voleb předseda konzervativní strany *Partido Colorado* Pedro Bordaberry - syn bývalého diktátora Juana Maríi Bordaberryho - který skončil se 16,6% na třetím místě. S jeho pomocí by se podpora pro Lacalleho mohla vyšplhat přibližně na 45%, což však nejspíš nebude stačit proti předpokládaným 48%, jež by měl získat Mujica.

V obou komorách parlamentu získalo těsnou většinu *Frente Amplio*, v Senátu obsadí 16 křesel oproti 14 mandátům za pravicové strany *Partido Nacional* a *Partido Colorado*; v dolní komoře z celkových 99 křesel jich *Frente Amplio* obsadí 50.

Letos se poprvé od znovuoctavení demokracie v zemi dostaly do parlamentu za levicové *Frente Amplio* i radikálnější strany - jako na příklad Mujikova Komunistická strana - , která má velké úspěchy u nejhudších vrstev a mladých lidí. Zvolení José Mujiky prezidentem nahrává především velká obliba současného prezidenta za *Frente Amplio* Tabaré Vázqueze, a také průběh bývalého prezidentského mandátu pravicového kandidáta Lacalleho, který se vyznačoval mnohými korupčními skandály. Pokud se stane prezidentem Mujica, lze očekávat prosazování silně populistické politiky typu Huga Cháveze.

Venezuela

Vládní opatření na snížení spotřeby energií

Prezident Hugo Chávez oznámil v polovině měsíce zřízení nového ministerstva, jehož působnost má být zaměřena na sektor energetiky a řízení plánovaných výrazných úspor v této oblasti.

Rozšíření byrokratického aparátu je reakcí na letošní extrémně suché období dešťů, kvůli němuž se většina regionů Venezuely potýká s nedostatkem vody a trpí častými výpadky dodávek elektrické energie. Příčina nedostatečného pokrytí obyvatelstva elektřinou tkví mimo jiné i v každoročním velmi dynamickém nárůstu populace (až 3%), neadekvátní kapacitě elektráren a rozvodných sítí v zemi a její nadprůměrné spotřebě v důsledku používání klimatizačních zařízení v městských oblastech. Cílem nastolené politiky úspor má být celkové snížení spotřeby energie až o 20%, na němž by se měly z velké části podílet úřady státní správy, které by podle slov prezidenta Chaveze měly jít občanům příkladem.

Očekává se, že plán úspor nabude v praxi podoby řízených odstávek elektřiny a vody, majících od začátku listopadu střídavě postihovat různé oblasti země včetně Caracasu, který byl v minulosti podobných opatření ušetřen. Proti uvedenému postupu vlády se na několika místech v zemi zvedly protesty, které však nenabývaly významného rozsahu.

Další vlna emisí „petrobonů“

V ekonomické oblasti podnikla venezuelská vláda další ze série opatření na zlepšení komplikované situace, v níž se země v posledních několika měsících nachází. V říjnu byla odstartována další vlna emisí státních dluhopisů – petrobonos-, jimiž vláda zamýšlí dále snížit hodnotu kurzu ceny dolaru na neformálním trhu, a zbrzdit tak téměř 30% inflaci očekávanou pro rok 2009. Výsledkem uvedeného opatření, na jehož počátku stojí snaha přiblížit kurz na neoficiálním, černém trhu jeho čtyři roky nezměněné oficiální hodnotě 2.15 BSF/USD, bylo stlačení ceny dolaru až ze 6,7 BSF dosažených v první polovině tohoto roku na 4.8 BSF. Fixní měnový kurz je vedle regulace cen zboží základní potřebou jedním z důležitých vládních nástrojů tlumení

inflace, která se i přesto stává v posledních dvou letech těžko kontrolovatelným faktorem venezuelské ekonomiky. K nárůstu cen paradoxně přispívá právě existence oficiálního a paralelního dolarového trhu, na němž jsou nuceny nakupovat dolary především některé venezuelské firmy, jejichž importní potřeby nejsou dostatečně pokryty distribucí vládou subvencovaných deviz.

O ropné dluhopisy v rekordní hodnotě 8 mld. USD a s velmi výhodným očekávaným ziskem však trh projevil jen malý zájem. Finanční trhy jimi jsou doslova zaplaveny a navíc se zdá, že investoři již v tyto produkty nemají přílišnou důvěru. Důvod jejich nižší atraktivity může spočívat v rostoucí nejistotě spojené s budoucím vývojem státních regulací a celkově problematickým výhledem venezuelské ekonomiky. Ve světovém měřítku ojedinělé povolení skupovat státní dluhopisy získala tento měsíc také Centrální banka Venezuely /BCV/, jež by měla zajistit jejich poněkud umělý, avšak rychlý odbyt na trhu a přispět tak k růstu jejich ceny. Lze očekávat, že kromě bankovních rezerv využije BCV také nástroje emise nových peněz, která se dříve či později nevyhnutelně projeví ve zhoršení inflační situace v zemi.

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátor projektu: Naďa Závodníková Zpravodajství: Dalibor Bartoš, Zuzana Dudová, Nina Honigová, Ivan Kováč, Monika Lörinczová, Simone Radačičová, Jiří Skoupý, Naďa Závodníková Korektury: Marie Petrovická Odborná editace: Jiří Skoupý, Naďa Závodníková Grafický návrh: Side2 Sazba: Petr Netuka Kontakt na redakci: newsletter.ap@amo.cz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz